

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahankeräyslain 1 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahankeräyslain 1 §:n muuttamisesta (HE 124/2021 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Sanna Leinonen, sisäministeriö
- ympäristöneuvos Outi Honkatukia, ympäristöministeriö
- ylitarkastaja Jouni Kitunen, Poliisihallitus
- ryhmäpäällikkö Pauliina Päivinen, Poliisihallitus
- kuluttaja-asianneuvos Anja Peltonen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- professori Mikael Hildén, Suomen ympäristökeskus
- vastuullisuusjohtaja Niklas Kaskeala, Compensate Operations Oy
- hallituksen puheenjohtaja Risto Sulkava, Hiilipörssi Oy
- johtava asiantuntija Maija Saijonmaa, Nordic Offset Oy
- vastuullisuuspäällikkö Senja Forsman-Katainen, S-ryhmä
- ilmastoasiantuntija Noora Simola, Fingo ry
- pääsihteeri Pia Tornikoski, Vastuullinen lahjoittaminen ry
- vaikuttamistyön päällikkö Tiina Vyyryläinen, Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- sisäministeriö
- valtiovarainministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- markkinaoikeus
- Verohallinto
- Finnair Oyj
- Green Carbon Finland Oy
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Finnwatch ry
- WWF Suomi

Valiokunnan mietintö HaVM 13/2021 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rahankeräyslakia siten, että lain soveltamisalasäännökseen lisättäisiin uusi kohta, jolla niin sanotut vapaaehtoiset päästökompensaatiopalvelut rajattaisiin rahankeräyslain soveltamisalan ulkopuolelle. Soveltamisalarajoituksen mukainen toiminta olisi mahdollista rahankeräyslain sääntelyn ulkopuolisena toimintana erilaisille toimijoille riippumatta palveluntarjoajan oikeudellisesta muodosta. Ehdotetulla muutoksella ei olisi vaikutuksia kansalaisjärjestöjen mahdollisuuksiin tehdä muuta yleishyödyllistä ilmastoja hyödyttävää työtä rahankeräyslain sääntelyn piirissä. Esityksellä toteutettaisiin pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman tavoitetta hiilineutraalin Suomen saavuttamisesta vuoteen 2035 mennessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian syksyllä 2021.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rahankeräyslakia (863/2019) siten, että lain soveltamisalaa koskevaan 1 §:ään lisätään uusi 8 kohta, jolla niin sanotut vapaaehtoiset päästökompensaatiopalvelut rajataan kokonaan rahankeräyslain soveltamisalan ulkopuolelle.

Ehdotuksen mukaan lain soveltamisalaa ei kuulu palvelu, jolla kasvihuonekaasupäästöjä kompensoidaan siten, että todennetulla ja lasketulla tavalla vähennetään tai poistetaan kasvihuonekaasuja ilmakehästä tai vältetään niiden pääsemistä ilmakehään. Määritelmä sisältää kuvauksen siitä, minkälainen tapahtuma vapaaehtoinen päästökompensaatio on. Ehdotettu säännös on teknologianeutraali, jotta se mahdollistaisi uusien innovaatioiden syntymisen toimialalla.

Nykyinen oikeustila vapaaehtoisen päästökompensaatiotoiminnan ja rahankeräyslain välisen suhteen osalta on näyttänyt epäselvänä alan toimijoille, mikä on aiheuttanut epävarmuutta päästökompensaatiota tarjoavien toimijoiden näkökulmasta. Vapaaehtoinen päästökompensaatiotoiminta, jonka tarkoituksena on mahdollistaa sekä oikeushenkilöille niiden aiheuttamien päästöjen että yksityishenkilöille heidän hankkimistaan palveluista ja tuotteista aiheutuvien päästöjen hyvittäminen maksua vastaan, on lisääntynyt Suomessa viimeisten vuosien aikana. Vapaaehtoisia päästökompensaatiopalveluja tarjotaan kuluttajille, yrityksille ja muille organisaatioille. Hallintovaliokunta pitää ehdotettua lainmuutosta oikeustilan selkeyttämiseksi välttämättömänä.

Ehdotettu lainmuutos tarkoittaa sitä, että säännöksen voimaan tultua vapaaehtoisten päästökompensaatiopalveluiden tarjoaminen on mahdollista niin yrityksille kuin kansalaisjärjestöillekin rahankeräyslain ulkopuolisena toimintana ilman rahankeräyslupaa. Toimijan oikeudellisella muodolla ei ole tässä suhteessa merkitystä. Valiokunta toteaa, että ehdotettu muutos ei vaikuta kansalaisjärjestöjen mahdollisuuksiin tehdä muuta yleistä ilmastoja hyödyttävää työtä rahankeräyslain sääntelyn piirissä. Rahankeräyslain muutos ei myöskään määritä toiminnan verokohtelua, vaan Verohallinto arvioi toiminnan verokohtelun aina tapauskohtaisesti.

Vapaaehtoisten päästökompensaatioiden rajaaminen pois rahankeräyslain soveltamisalasta merkitsee myös sitä, että Poliisihallitus ei jatkossa valvo soveltamisalarajoituksen määritelmän täyttävää vapaaehtoista päästökompensaatiotoimintaa rahankeräyslain säännösten perusteella. Käytän-

Valiokunnan mietintö HaVM 13/2021 vp

nössä kysymys siitä, onko kyse soveltamisalarajauksen mukaisesta toiminnasta, voi kuitenkin tulla Poliisihallituksen arvioitavaksi esimerkiksi silloin, kun siltä haetaan rahankeräyslupaa, sille ilmoitetaan mahdollisesti lainvastaisesta rahankeräyksestä tai pyydetään ohjeistusta siitä, tarvitseeko tiettyyn toimintaan rahankeräysluvan vai ei. Valiokunta korostaa, että ehdotetussa säännöksessä ei oteta kantaa toiminnan vastikkeellisuuteen tai vastikkeettomuuteen, vaan säännöksen tarkoituksena on määritellä vapaaehtoinen päästökompensaatio ilmiönä ja mahdollistaa se kaikissa muodoissaan rahankeräyslain ulkopuolisena toimintana. Säännöksessä ei myöskään oteta kantaa siihen, minkälainen toiminta on laadukasta tai luotettavaa vapaaehtoista päästökompensaatiotoimintaa.

Mikäli toimintaan liittyisi epäilyksiä väärinkäytöksistä ja toiminnan epäiltäisiin täyttävän jonkin rikoksen tunnusmerkistön, toiminnasta on aina mahdollista tehdä rikosilmoitus poliisille. Saadun selvityksen mukaan ehdotuksella ei ole arvioitu olevan merkittäviä vaikutuksia rikostorjunnan näkökulmasta.

Kuluttajansuojaviranomaisen toimivaltaan tai tehtäviin ei ehdoteta muutoksia. Kuluttaja-asiamiehellä on laaja yleistoimivalta, jonka nojalla se valvoo elinkeinotoimintaa suhteessa kuluttajiin. Kuluttajansuojaviranomainen toteuttaa valvontaa kuluttajansuojalainsäädännön nojalla ja arvioi toimintaa kyseisten säännösten kannalta. Ehdotetulla rahankeräyslain säännöksellä ei oteta kantaa siihen, miten kuluttajansuojaviranomaisen tulisi arvioida päästökompensaatiopalveluita esimerkiksi kuluttajansuojalain näkökulmasta.

Valiokunta pitää vallitsevan oikeustilan selkeyttämiseksi ensiarvoisen tärkeänä, että ehdotettu laki voisi tulla voimaan mahdollisimman pian. Rahankeräyslaki ei ole oikea paikka säännellä vapaaehtoisen päästökompensaation reunaehdoja ja pelisääntöjä. Tarve keskustelulle vapaaehtoisten päästökompensaatiopalveluiden laadusta ja luotettavuudesta sekä toiminnan reunaehdoista on kuitenkin tunnistettu ja niihin liittyvää selvitystyötä on jo tehty ympäristöministeriön selvityshankkeessa. Tätä työtä tulee määrätietoisesti jatkaa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 124/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö HaVM 13/2021 vp

Helsingissä 21.10.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
varapuheenjohtaja Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Jussi Halla-aho ps
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mats Löfström r
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Kari Tolvanen kok
jäsen Heidi Viljanen sd
varajäsen Ben Zyskowiec kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne